

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ
УПРАВА ЗА НАДЗОР НАД ФИНАНСИЈСКИМ ИНСТИТУЦИЈАМА
СЕКТОР ЗА КОНТРОЛУ ПОСЛОВАЊА БАНАКА
Одељење за специјалну контролу

АНАЛИЗА ОДГОВОРА БАНАКА НА УПИТНИК О АКТИВНОСТИМА ИЗ
ОБЛАСТИ УПРАВЉАЊА РИЗИКОМ ОД ПРАЊА НОВЦА И
ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА
ЗА ПЕРИОД АПРИЛ–СЕПТЕМБАР 2015. ГОДИНЕ

Београд, децембар 2015. године

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Народна банка Србије је од 2006. године установила праксу посредног праћења активности банака у области управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма. Праћење се врши два пута годишње, и то на основу података које банке достављају у складу са сачињеним упитником.

Упитник о активностима банке у области управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма (у даљем тексту: Упитник) сачињава се за период април–септембар текуће године и октобар текуће године – март наредне године.

Основни циљеви сачињавања и анализе Упитника су:

- сагледавање тренутног стања у процесу идентификовања, мерења и управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма у целокупном банкарском систему,
- упућивање на примену установљених правила и принципа „Упознај свог клијента“,
- индиректно праћење развоја система управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма у целокупном банкарском систему,
- сагледавање слабих тачака и благовремено указивање банкама на потенцијалну изложеност ризику.

Питања у Упитнику била су у претходном периоду груписана у шест целина:

Део I: Општи подаци о банци,

Део II: Активност банке,

Део III: Подаци о странкама,

Део IV: Подаци о трансакцијама,

Део V: Достављање података Управи за спречавање прања новца (Управа),

Део VI: Обука запослених.

С обзиром на значај и утицај који има на све процесе у банкарском пословању, као посебна целина уведен је Део VII: Интерна ревизија и унутрашња контрола.

Будући да је анализа одговора на Упитник настала на основу података које су банке доставиле Народној банци Србије, а не њиховим непосредним прикупљањем у банкама, могућа су извесна одступања и ти подаци имају само аналитички карактер.

Све банке су доставиле одговоре на Упитник за период април–септембар 2015. године.

Садржај:

1. Основна запажања.....	4
2. Општи подаци о банкама.....	5
3. Положај овлашћеног лица.....	6
4. Активност банака.....	7
5. Унутрашња ревизија и унутрашња контрола.....	11
6. Подаци о странкама.....	13
7. Подаци о трансакцијама	17
8. Достављање података Управи	19
9. Обука запослених.....	22

1. Основна запажања

На основу анализе одговора банака на Упитник за период април–септембар 2015. године уочено је да су и овог пута неке банке доставиле одговоре, а да претходно нису извршиле логичко тестирање тачности тих података. Највећи број пропуста односи се на неслагање: а) укупног броја странака са збиром странака по разним упитима (на пример класификација клијената по степену ризика – странке ниског, средњег и високог нивоа ризика), б) броја пријављених трансакција Управи о готовинским трансакцијама с бројем извршених готовинских трансакција у износу једнаком или већем од 15.000 евра (већи број пријављених од извршених трансакција), в) броја интерних извештаја које су запослени у банци доставили овлашћеном лицу о трансакцији или странци у вези с којим постоји сумња у прање новца/финансирање тероризма са збиром пријављених сумњивих трансакција и интерних извештаја по којима није пријављена сумњива трансакција и сл. На поједина питања неколико банака није одговорило.

Поред тога, може се закључити да је ризик од прања новца и финансирања тероризма коме су банке изложене и даље на средњем нивоу. Наиме, иако у банкарском сектору велики број клијената кориси разне банкарске производе, као и све веће могућности савремених банкарских достигнућа, банке су успешно поставиле систем управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма.

У појединим банкама постоје разлике у квалитету управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма, јер је свака банка самостално развила сопствени систем за управљање тим ризиком, у складу са својом величином и сложености послова које обавља, односно врстом услуга које нуди.

Оно што је изузетно позитивно и што утиче на ублажавање изложености овом ризику јесте чињеница да све банке посвећују дужну пажњу обуци, пре свега запослених који су у непосредном контакту са странкама или учествују у обављању трансакција. Међутим, у појединим банкама је неопходна додатна обука пре свега запослених који извештавају Управу за спречавање прања новца о извршеним готовинским трансакцијама чија је вредност једнака износу од 15.000 евра или више, обрачунато по средњем курсу Народне банке Србије на дан вршења трансакције. Утврђено је да је број пријављених наведених трансакција у овом периоду највећи од када се врши ова анализа (од 2009. године). Због тога је извршена и додатна провера, на основу које је утврђено да су поједине банке у оквиру ових података достављале и податке о међусобно повезаним трансакцијама чија је укупна вредност једнака или прелази износ од 15.000 евра.

У посматраном периоду већина банака је извршила унутрашњу ревизију и унутрашњу контролу предузетих радњи и мера ради адекватног надзирања ризика од прања новца и финансирања тероризма и предузела мере за отклањање утврђених неправилности. Том приликом су утврђене и неправилности које се

понављају из ранијих периода, а најчешће се односе на недостатке и некомплетност документације у досијеима клијената (неадекватна идентификација и класификација клијената приликом отварања рачуна). Стога је неопходно веће ангажовање организационог дела банке у чијој надлежности су послови унутрашње ревизије како би банка благовремено препознала и отклонила пропусте у успостављеном систему управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма.

Већу пажњу треба посветити и унапређењу значаја функције овлашћеног лица и његовог заменика у банци, с обзиром на то да у 15 банака овлашћено лице/његов заменик, осим обављања послова у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма, свакодневно обавља и друге послове. У само 11 банака овлашћено лице је на руководећем положају, док се у девет банака послови у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма извршавају у оквиру других пословних јединица (није систематизована посебна организациона целина).

Будући да се 29 банака изјаснило да имају софтвер за препознавање сумњивих трансакција, уз примену одређеног броја индикатора, информациони систем треба развијати у правцу повезивања и стварања компатибилности између тог система и система које банка користи у обављању своје основне функције. Коришћење унапређених информационих система знатно утиче на квалитетније управљање људским ресурсима, јер се запослени могу више ангажовати на анализама трансакција које систем банке издваја на основу програмираних индикатора, односно на анализама пословања клијената.

Захваљујући развоју информационих система, многе банке су запосленима који су у директном контакту са странком учиниле доступним податке о нивоу ризика странке. С тог аспекта, а ради рационализације капацитета у банци, неопходно је установити стандарде и поступке у правилној класификацији не само странке већ и трансакција, производа и земље, односно у потпуности обезбедити примену приступа на основу процене ризика.

2. Општи подаци о банкама

На дан 30. септембра 2015. године у Републици Србији 30 банака има дозволу за рад Народне банке Србије. На основу разгранате мреже организационих јединица банке успостављају пословни однос са странкама на укупно 2.949 локација (од тога једна банка на 1.118 локација). Четири банке пословни однос са странком може успоставити до десет локација, 11 банака на од 11 до 50 локација, осам банака на од 51 до 100 локација, пет банака на од 101 до 200 локација и две банке на преко 200 локација. У целокупном банкарском сектору готовинска трансакција се може извршити на укупно 3.479 локација, при чему шест банака спада у групу оних које имају до десет таквих локација, 12 банака је у групи које имају од 11 до 50 таквих локација, седам банака врши

готовинске трансакције на од 51 до 100 локација, три банке имају од 101 до 200, а две банке преко 200 таквих локација.

На дан 30. септембра 2015. године у банкарском сектору укупно је било запослено 24.405 лица. На основу анализе кретања броја запослених, уочено је да је и у посматраном периоду настављена тенденција смањења броја запослених, тако да је крајем септембра било 353 радника мање него крајем марта.

На нивоу целокупног банкарског сектора, просечан број клијената банака по запосленом који непосредно обавља послове у вези с клијентима и трансакцијама износи 910, а број обављених безготовинских и готовинских трансакција по запосленом 26.357¹. Број клијената банке по запосленом повећан је за 29 у односу на претходни посматрани период, а број обављених безготовинских и готовинских трансакција по запосленом за 4.621. Из тога произлази да су запослени оптерећенији него у претходно посматраном периоду, па се због недостатка времена у обављању редовних дужности могу јавити пропусти у спровођењу прописаних радњи и мера у борби против прања новца и финансирања тероризма. Стога је потребно предузети велики број радњи и мера за откривање и спречавање прања новца и финансирања тероризма, које је банка као обвезник Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма (у даљем тексту: Закон) дужна да предузме како би се адекватно управљало ризиком од прања новца и финансирања тероризма у условима развијене организационе мреже.

3. Положај овлашћеног лица

На основу одговора на Упитник види се да 21 банка има посебну организациону јединицу која се искључиво бави спровођењем Закона, док девет банака те послове извршава у оквиру других пословних јединица.

У 15 банака овлашћено лице/његов заменик, као и други запослени којима су поверени послови у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма, осим обављања тих послова, свакодневно обављају и друге послове који су ван њихових активности у вези са спровођењем одредаба Закона. С обзиром на то да праћење спровођења одредаба Закона одузима доста времена и тражи висок степен ангажовања, поставља се питање да ли и у којој мери обављање других послова онемогућава запослене да квалитетно и ефикасно спроводе активности спречавања прања новца и финансирања тероризма.

У само 11 банака од укупно њих 30 овлашћено лице је на руководећем положају у банци.

¹ Приказани износ односи се на број трансакција без е-банкинг трансакција, с обзиром на то да се извршење тих трансакција обавља без директног ангажовања запослених банке.

Све банке су обезбедиле сарадњу овлашћених лица и њихових заменика са осталим организационим јединицама, од чега је 29 банака ту сарадњу регулисало унутрашњим актима.

4. Активност банака

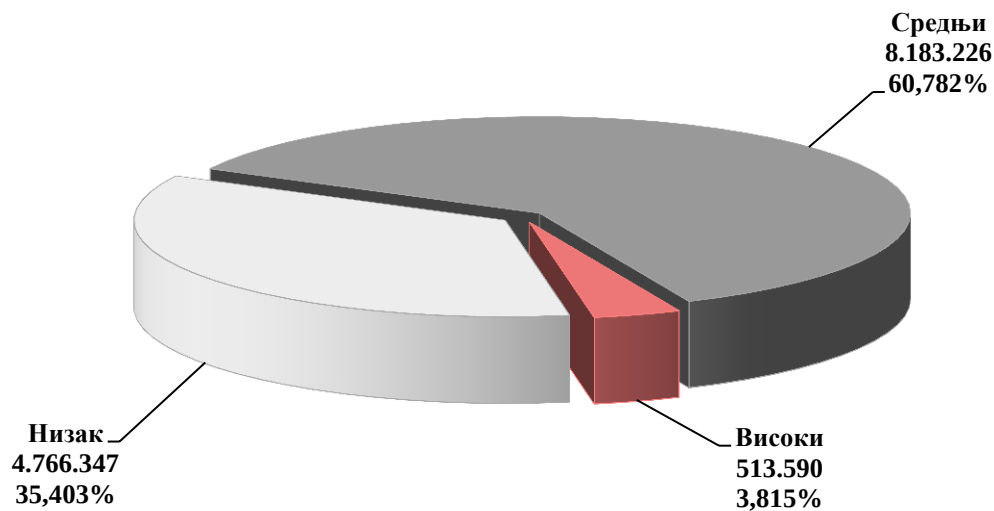
У складу са Одлуком о смерницама за процену ризика од прања новца и финансирања тероризма („Службени гласник РС“, бр. 46/2009 и 104/2009), коју је донела Народна банка Србије, све банке су израдиле анализу ризика од прања новца, а њих 29 приликом израде наведене анализе узело је у обзир резултате Националне процене ризика од прања новца. Такође, све банке су, у складу с наведеним смерницама, израдиле анализу ризика од финансирања тероризма.

Двадесет осам банака је сачинило листу појединаца и ентитета у вези са финансирањем тероризма, док две банке то нису учиниле. Као извор за доношење сопствених листа појединаца и ентитета у вези са финансирањем тероризма банке су најчешће користиле листе Савета безбедности Уједињених нација, листе ЕУ и листе OFAC.

На основу података о извршеној класификацији клијената према степену изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма, осам банака је више од 80% својих клијената сврстало у категорију ниског ризика, док је њих 11 највећи број клијената (више од 80%) сврстало у категорију средњег ризика. У зависности од степена изложености странке ризику од прања новца и финансирања тероризма, банке су, углавном, класификовале своје клијенте на следеће или сличне нивое ризика: низак, средњи и висок (Графикон 1).

Графикон 1:

**Структура странака у банкарском сектору сврстаних по степену
ризика са стањем у септембру 2015. године**

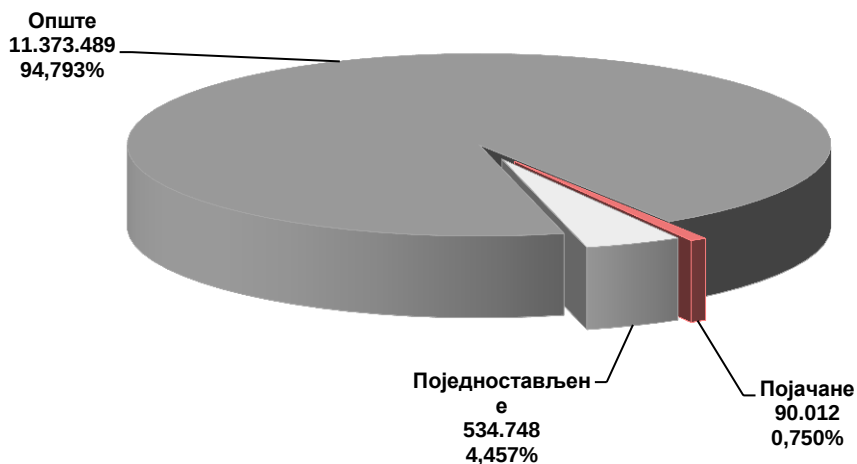

Сагласно Закону, банке су дужне да примењују опште, поједностављене или појачане радње и мере познавања и праћења странке. На основу анализе одговора из Упитника закључује се да банке, и поред тога што су од укупно 13,469,802 класификована клијента у нискоризичну групу сврстале њих 4.766.347, поједностављене радње и мере познавања и праћења странке примењују на свега 534.748 клијента, што је приближно исто као у претходном периоду.

Од укупног броја клијената на које се примењују поједностављене радње и мере познавања и праћења, само три банке их примењује на 521.300 клијената, а све остале банке на 13.448 клијената. Подаци показују и да 13 банака на све своје клијенте које су класификовале у групу нискоризичних примењује поједностављене радње и мере познавања и праћења странке, четири банке те мере уопште не примењује, док њих 13 то чини само за сразмерно мали део клијената из нискоризичне групе.

Графикон 2:

Структура странака у банкарском сектору сврстаних по примењеним радњама и мерама праћења странке са стањем у септембру 2015. године

На нивоу целог банкарског сектора опште радње и мере банке примењују код 94,793% клијената, без обзира на то да ли су они сврстани у ниско или средње ризичну групу, поједностављене радње и мере примењују код 4,457% клијената, а појачане радње и мере код 0,750% клијената (Графикон 2). На постављено питање у Упитнику да ли су својим унутрашњим актима предвиделе учесталост праћења клијената, сходно нивоу ризика у који су сврстани, све банке су одговориле потврдно.

Све банке су потврдиле да су интерним актима предвиделе учесталост праћења трансакција које врше клијенти који су сврстани у категорију с највишим ризиком, као и период праћења међусобно повезаних готовинских трансакција

Све банке прекидају пословни однос с клијентом због немогућности спровођења радњи и мера познавања и праћења странке. Према одговорима из Упитника, у периоду април–септембар 2015. године из наведених разлога је 12 банака прекинуло пословни однос са 2.344 клијента. Од тог броја, четири банке су раскинуле пословни однос са 2.184 клијента (93,17% укупног броја прекинутих пословних односа), а преосталих осам банака са 160 клијената.

У периоду на који се Упитник односи осам банака је у 921 случају одбило понуду за успостављање пословног односа и за извршење трансакције због немогућности извршења радњи и мера познавања и праћења странке. Све банке су се изјасниле да сачињавају службену белешку у писменој форми и да разматрају да ли постоје основи сумње да је у питању прање новца или финансирање тероризма у случајевима када одбију понуду за успостављање пословног односа или извршење трансакције из наведених разлога.

Седам банака је вршење појединих радњи и мера познавања и праћења странке поверило трећем лицу и на тај начин прибавило податке и документацију за 138.061 странку (две банке су на тај начин прибавиле податке за 137.848 странака).

На постављено питање у Упитнику да ли су имале захтеве за отварање анонимних рачуна, штедних књижица на шифру или доносиоца и др. ради прикривања идентитета странке, све банке су одговориле негативно.

Све банке поседују информациони систем који препознаје више међусобно повезаних готовинских трансакција истог клијента чија је укупна вредност једнака или прелази износ од 15.000 евра.

Три банке повезане трансакције прате у току једног дана, 11 банака у периоду од два до 15 дана, 11 банака у периоду од 16 до 30 дана, две банке у периоду до 90 дана, док се код преостале три банке повезане трансакције прате у зависности од нивоа ризика или постојања сумње. Период праћења више међусобно повезаних готовинских трансакција у банци је непромењен у односу на претходно посматрани период. У условима великог броја готовинских трансакција по запосленом на нивоу банкарског сектора и количине готовог новца која циркулише у том сектору, са становишта смањивања ризика од прања новца и финансирања тероризма потребно је да банке даље унапређују систем праћења готовинских трансакција.

Према добијеним одговорима, 29 банака је навело да користе посебан софтвер за препознавање сумњивих трансакција или лица. Банке су се изјасниле које су индикаторе с Листе за препознавање сумњивих трансакција и Листе индикатора у вези с финансирањем тероризма објављене на сајту Управе за спречавање прања новца укључиле у тај софтвер.

Банке су навеле и друге индикаторе (из сопствених листа индикатора) које су укључиле у софтвер за препознавање сумњивих трансакција и/или лица.

У следећем прегледу може се видети да је 26 банака навело да је у свој софтвер укључило индикаторе за препознавање сумњивих трансакција у вези с прањем новца које су објављене на сајту Управе, и то у следећем броју:

Број укључених индикатора за банке	Број банака
мање од 5	2
5–9	8
10–14	6
15 и више	10

Према подацима из Упитника, 23 банке су се изјасниле да су у свој софтвер укључила индикаторе за препознавање сумњивих трансакција у вези с финансирањем тероризма, и то у следећем броју:

Број укључених индикатора у вези са финансирањем тероризма	Број банака
мање од 3	5
3–5	12
више од 5	6

Поред ових, све већи је број индикатора које банке развијају саме и примењују их у свом софтверу, а број банака у зависности од примењених сопствених индикатора дат је у прегледу који следи:

Број укључених индикатора које су банке саме развиле	Број банака
мање од 5	16
5–9	7
10–19	4
21 до 25	1
50	2

У посматраном периоду повећан је број банака које у свој софтвер у вези с финансирањем тероризма укључују индикаторе које су саме развиле.

Као друге индикаторе укључене у софтвер, банке најчешће наводе оне који се не могу везати за индикатор с листе, већ су прилагођени једноставнијој примени. Поједине индикаторе банке су формулисале на основу досадашњег искуства у праћењу пословања странака и на посредан начин указале у којој се мери оне ангажују на пословима спречавања прања новца и финансирања тероризма.

5. Унутрашња ревизија и унутрашња контрола

Све банке су унутрашњим актима уредиле систем унутрашњих контрола у банци.

Унутрашња контрола примене Закона у највећем броју банака је у надлежности организационог дела који се бави унутрашњом ревизијом, а истовремено и у надлежности других организационих јединица, као што су организациона јединица који се бави контролом усклађености пословања банке, контролом пословања „мреже“ или искључиво контролом спречавања прања новца и финансирања тероризма.

Према одговорима из Упитника, 29 банака је планом унутрашње ревизије предвидела ревизију пословања банке које се односи на спречавање прања новца

и финансирања тероризма. У последњој години дана 22 банке су извршиле ревизију тог дела пословања банке. Од преосталих осам банака, код две банке је ревизија у току, две банке су унутрашњу ревизију извршиле у 2014. години, три банке у 2013. години, док једна банка није извршила унутрашњу ревизију целокупног процеса спречавања прања новца и финансирања тероризма, већ је у 2015. години извршила ревизију дела процеса као саставни део ревизије рада филијала. У поступку ревизије дела пословања који се односи на спречавање прања новца и финансирања тероризма, 21 банка је утврдила пропусте у поступању банке. Најчешћи пропусти су: некомплетност документације у досијеу клијента, неажурност података о клијентима, погрешно извршена класификација клијената према степену изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма, некомплетност унетих података о клијентима у систему банке или њихова недоступност осталим запосленима у банци, неажурне листе ризичних држава, недостаци или међусобна неусаглашеност унутрашњих аката из различитих пословних процеса, пропусти у системском решењу које се односи на праћење нивоа ризика и др. Све банке које су унутрашњом ревизијом утврдиле пропусте у поступању (21 банка) дале су рок за уклањање утврђених неправилности, од којих је 19 банака то и учинило у задатом року. У 15 банака је овлашћено лице обавестило извршни одбор банке о налазу унутрашње ревизије у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма, а у 14 банака је овлашћено лице обавестило управни одбор банке о том налазу.

Према достављеним одговорима, 29 банака је планом унутрашње контроле предвидела унутрашњу контролу спречавања прања новца и финансирања тероризма.

У обухваћеном периоду 27 банака је вршило унутрашњу контролу послова у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма, при чему су пропусти утврђени код њих 22. Најчешћи налази те контроле односе се на:

- неадекватну или непотпуну документацију при вршењу идентификације странке при успостављању пословног односа или вршења трансакције,
- неажуриране податке о странци у систему банке,
- неправилно извршену класификацију клијената по степену изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма,
- немогућност система да у потпуности прати ризик од спречавања прања новца и финансирања тероризма.

Све банке које су својим унутрашњим контролама утврдиле неправилности навеле су и да су дале рок за отклањање утврђених неправилности, док је њих 18 предузело мере за њихово отклањање. У 19 банака је овлашћено лице обавестило извршни одбор банке о налазу унутрашње контроле у вези са спречавањем прања

новца и финансирања тероризма, а у 17 банака је овлашћено лице обавестило управни одбор банке о том налазу.

6. Подаци о странкама

Структура клијената у банкарском сектору у септембру 2015. године приказана је у графиконима од 3 до 5.

Графикон 3 приказује апсолутно и релативно учешће резидената и нерезидената у целокупном банкарском сектору у септембру 2015. године.

Графикон 3:

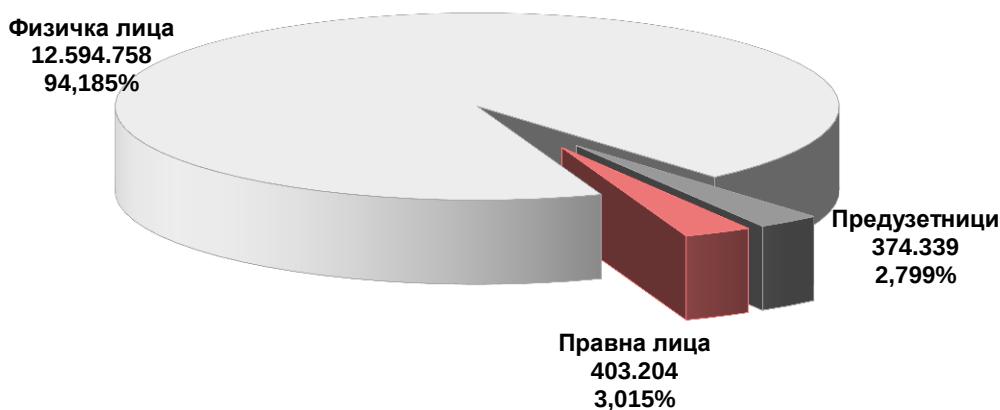

Посматрано у односу на претходни период, однос између броја странака резидената и нерезидената незнатно се променио (учешће странака резидената у односу на нерезиденте се повећало за 0,223%), тако да сада од укупног броја странака, број резидената износи приближно 99,276%, а нерезидената 0,724%.

Као и у претходном периоду, од укупног броја резидената, највеће је учешће физичких лица (94%). Учешће правних лица је приближно 3% и предузетника приближно 3%, што показује благо смањење ове две категорије странака у односу на укупан број клијената резидената (Графиконом 4).

Графикон 4:

**Структура странака резидената у банкарском сектору
у септембру 2015. године**

Број клијената нерезидената физичких лица смањено се за 793, на 88.787, док се број правних лица нерезидената повећао за 250.

На Графикону 5, поред структуре странака нерезидената у банкарском сектору, приказан је и удео странака из високоризичних земаља у укупном броју странака нерезидената. Одлуком о смерницама за процену ризика од прања новца и финансирања тероризма дефинисани су фактори на основу којих се одређује да ли поједина земља или географска локација носи виши ризик од прања новца и финансирања тероризма, и то: државе према којима су Уједињене нације, Савет Европе, OFAC или друге међународне организације примениле санкције, ембарго или сличне мере; државе које су кредибилне институције (FATF, Савет Европе и др.) означиле као оне које не примењују адекватне мере за спречавање прања новца и финансирања тероризма; државе које су кредибилне институције означиле као оне које подржавају или финансирају терористичке активности или организације; државе које су кредибилне институције (нпр. Светска банка, Међународни монетарни фонд) означиле као државе с високим степеном корупције и криминала.

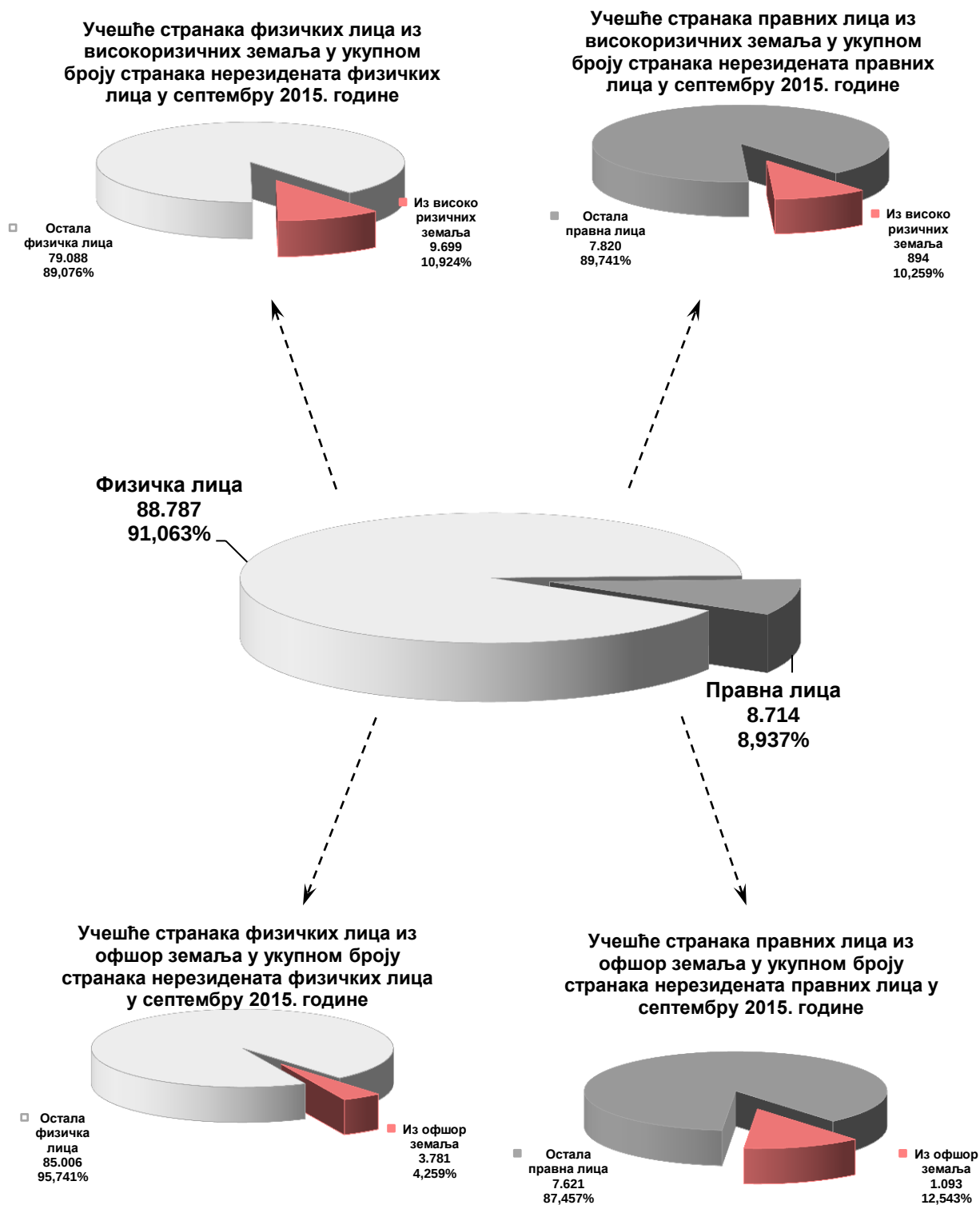
У овом периоду број физичких лица нерезидената из високоризичних земаља се смањено и сада је њихово учешће у укупном броју странака нерезидената 10,92%, док се број правних лица нерезидената из високоризичних земаља повећао и сада је њихово учешће у укупном броју странака нерезидената 10,26%.

Поред наведеног, приказан је удео странака из офшор земаља у укупном броју странака нерезидената. Офшор дестинацијама могу се сматрати оне земље у којима постоји двојна пореска политика, која је веома повољна за компаније које немају пословање у тој земљи, већ само регистровано седиште и за које је уобичајено да послују на домаћем тржишту. Са стањем у септембру 2015. године

број физичких и правних лица из ових земаља се променио у односу на укупан број странака нерезидената у марту 2015. године. Тако се у укупном броју физичких лица нерезидената број физичких лица из офшор земаља смањио са 3.810 на 3.781 лице, док се у укупном броју правних лица нерезидената број правних лица из офшор земаља повећао са 1.057 на 1.093 (Графикон 5).

Графикон 5:

**Структура странака нерезидената у банкарском
сектору у септембру 2015. године**

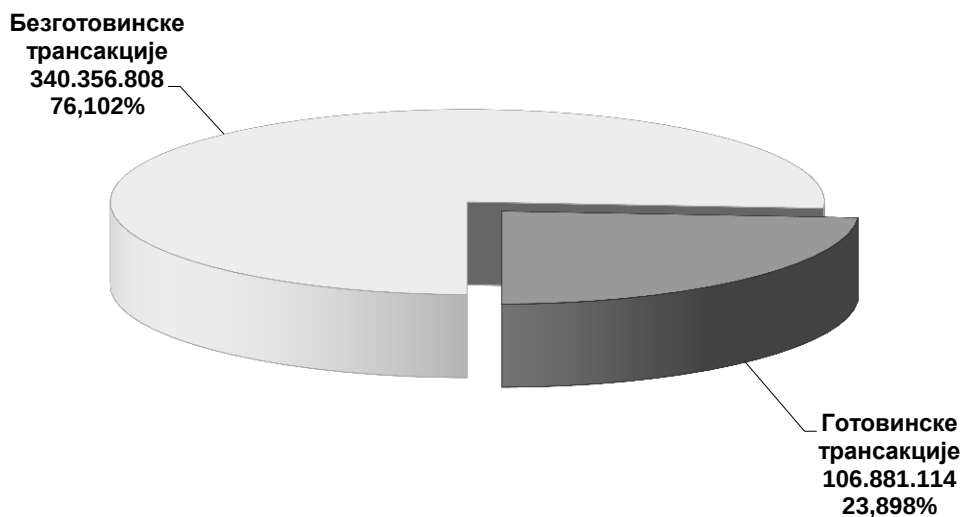

7. Подаци о трансакцијама

У посматраном периоду банке су обавиле 340.356.808 безготовинских трансакција, или за око 17% више него у претходном периоду. Број готовинских трансакција износио је 106.881.114, или за око 29% више него у претходном периоду. Учешће готовинских трансакција у укупном броју трансакција је незнатно повећано и износи 23,898% (у претходном периоду је било 22,129%). Структура извршених готовинских и безготовинских трансакција у банкарском сектору у периоду април–септембар 2015. године приказан је у Графикону 6, док је у Графикону 6а дат преглед извршених безготовинских и готовинских трансакција за период од прве половине 2010. закључно с посматраним периодом.

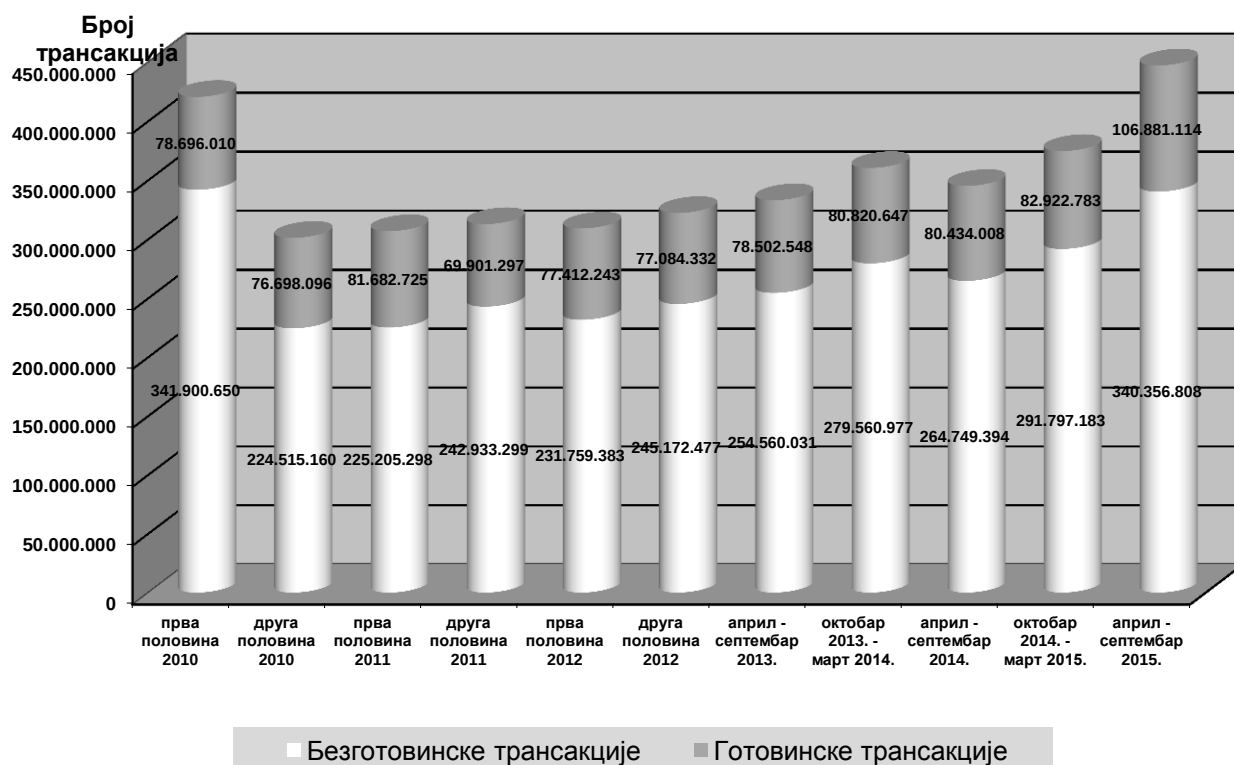
Графикон 6:

Структура извршених трансакција у банкарском систему за период април - септембар 2015. године

Графикон ба:

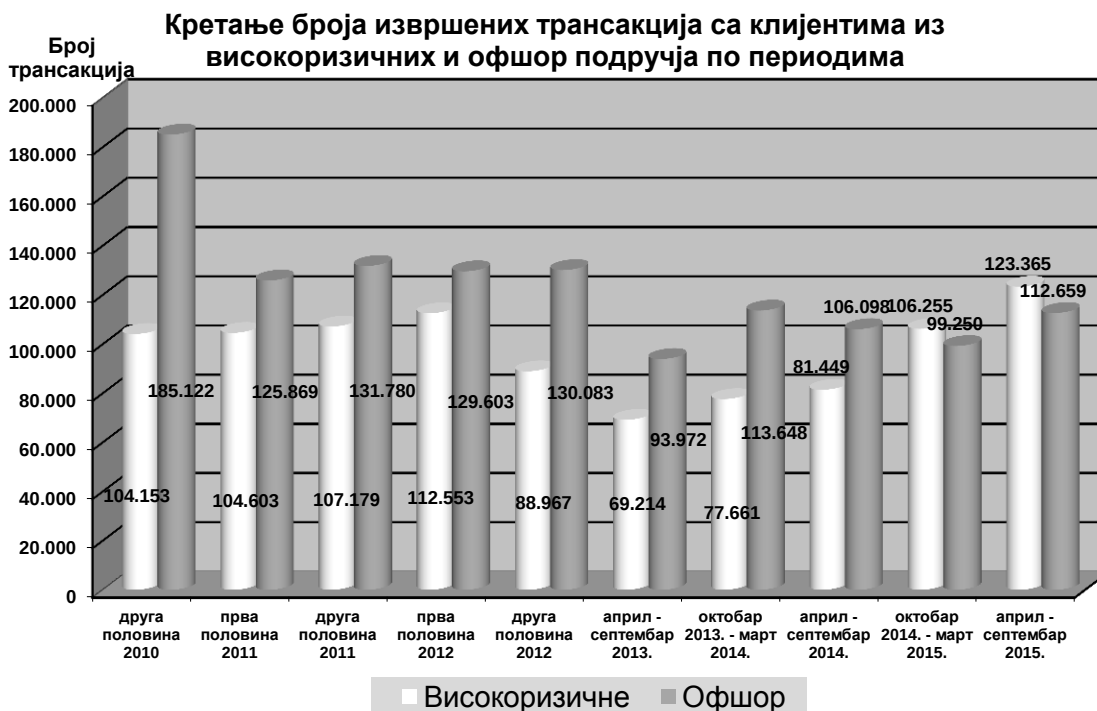
Структура извршених трансакција у банкарском сектору по периодима

Банке су извршиле 215.402 готовинске трансакције, у износу од 15.000 евра или више у динарској противвредности, обрачунато по средњем курсу Народне банке Србије, што чини приближно 0,20% од 106.881.114 укупно обављених готовинских трансакција. За разлику од претходних периода, у овом периоду њихов број је повећан (око 23%).

С клијентима из високоризичних географских подручја извршено је 123.365 трансакција, што је приближно 16% више у односу на претходни период, а са клијентима из офшор географских подручја 112.659 трансакција, што је за приближно 14% више у односу на претходни период.

Графикон 7:

8. Достављање података Управи

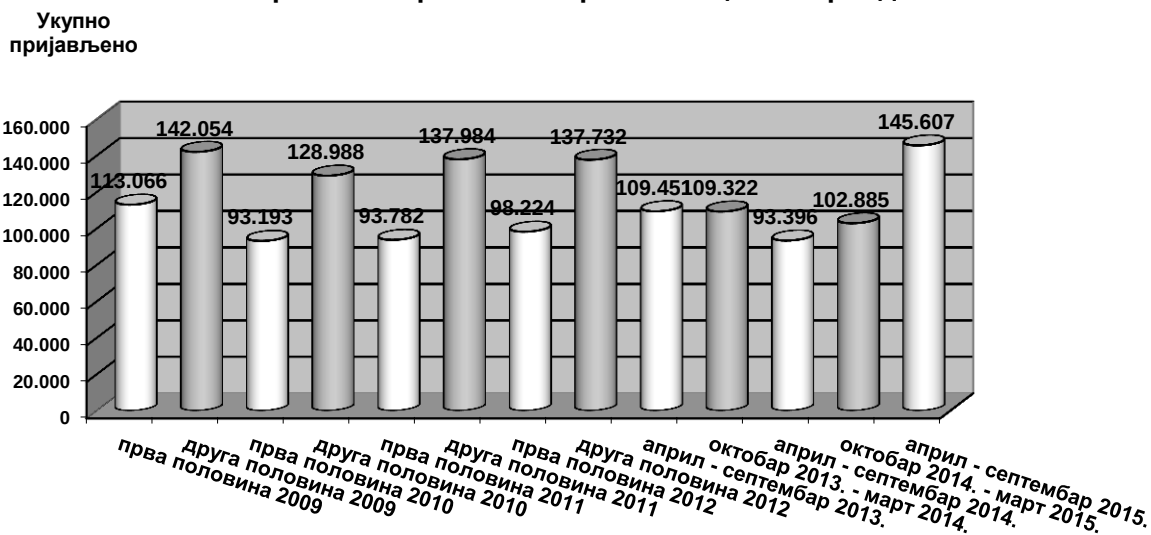
На основу достављених одговора на Упитник, број пријављених готовинских трансакција чија је вредност једнака износу од 15.000 евра или више, обрачунато по средњем курсу Народне банке Србије на дан вршења трансакције, износи 145.607 (Графикон 8) и представља највећи број тих пријава од када се врши ова анализа (од 2009. године). У односу на претходно посматрани период, број пријављених готовинских трансакција чија је вредност једнака износу од 15.000 евра или више повећан је за 42%. Прописом је регулисано да банка није у обавези да Управи пријави готовинске трансакције у износу од 15.000 евра или више у динарској противвредности које обаве клијенти јавна предузећа, директни и индиректни корисници буџетских средстава, као и странке за које се, у складу са Законом, примењују поједностављене мере познавања и праћења или готовинске трансакције којима се врши пренос новца с једног рачуна странке на други ако су отворени код исте банке, замена новца на рачуну странке за другу валуту, а новац остаје на рачуну код банке, орочавање новца на рачуну странке или реорочавање. Тако је број трансакција који је пријављен Управи знатно мањи од поменутог броја укупно обављених готовинских трансакција у износу од 15.000 евра или више у динарској противвредности. Учесће пријављених готовинских трансакција у износу од 15.000 евра и више у динарској

противвредности у односу на укупно извршене наведене трансакције је око 68%, што је знатно више у односу на претходни период.

Број пријављених готовинских трансакција је толико порастао јер поједине банке Управи достављају извештаје о извршеним готовинским трансакцијама који садрже и податке о међусобно повезаним трансакцијама чија је укупна вредност једнака или прелази износ од 15.000 евра у одређеном периоду (најчешће у току једног дана). С обзиром на то да одредбама Закона није прописана обавеза достављања података о међусобно повезаним готовинским трансакцијама истог лица чија је укупна вредност једнака или прелази износ од 15.000 евра у динарској противвредности, достављањем тих података Управи у форми готовинских извештаја добија се погрешан податак о укупном броју извршених готовинских трансакција за које постоји законска обавеза пријављивања од стране банке. Имајући у виду да је одредбама члана 37. Закона прописана обавеза достављања Управи прописаних података о готовинским трансакцијама у износу од 15.000 евра или више у динарској противвредности и прописаних података о сумњивим трансакцијама, банка нема обавезу да Управи, кроз извештаје о готовинским трансакцијама, доставља податке о повезаним трансакцијама. Банка може унутрашњим актима да предвиди поступке анализе тих трансакција са аспекта сумње, као и достављања података о сумњивим трансакцијама, уколико на основу свог знања и искуства процени да су такве трансакције сумњиве.

Графикон 8:

**Преглед броја готовинских трансакција ≥ 15.000 евра пријављених
Управи за спречавање прања новца по периодима**

Банке су у анализираном периоду Управи пријавиле 277 трансакција (само једна банка је пријавила 50 трансакција) на које су индикатори за препознавање сумњивих трансакција указивали на то да постоје разлози за сумњу (у даљем тексту: сумњиве трансакције), што је за око 10% мање у односу на резултате добијене из претходног упитника. Број пријављених трансакција Управи се смањио за 32 трансакције. Код пет банака број пријављених трансакција Управи је смањен за укупно 65 трансакција (7 + 5 + 16 + 11 + 26), код четири је повећан за 30 трансакција (7 + 8 + 8 + 7), док је код осталих банака тај број остао углавном на истом нивоу као у претходном анализираном периоду.

У посматраном периоду три банке нису пријавиле ниједну сумњиву трансакцију (у претходном периоду једна банка), 17 банака је пријавило до десет сумњивих трансакција, седам банака је пријавило од 11 до 20 трансакција, док су три банке пријавиле више од 20 таквих трансакција, од којих је једна пријавила 50 сумњивих трансакција. Две банке су искористиле законску могућност и привремено обуставиле извршење три трансакције (1 + 2), док су две банке привремено обуставиле извршење пет трансакција, па се може закључити да банке недовољно користе ту законску могућност.

Графикон 9:

Запослени у банци који су у директном контакту са странком доставили су овлашћеном лицу 992 интерна извештаја у случајевима када су посумњали да у вези с клијентом или његовом трансакцијом постоји ризик од прања новца и финансирања тероризма. Број интерних извештаја које су запослени у банци доставили овлашћеном лицу је смањен за 936 интерна извештаја у односу на

претходни период, што је за приближно 51% мање у односу на претходни период. Највеће смањење броја достављених интерних извештаја забележено је код две банке и уколико би се занемарило то смањење, код осталих банака је број достављених интерних извештаја повећан за 69 извештаја. У случају једне банке то смањење је резултат повећања броја пријава Управи међусобно повезаних готовинских трансакција у форми готовинских извештаја, док је у случају друге банке унутрашњим актима извршена подела одговорности између запослених у банци тако што је део обавеза (детаљна анализа сумње) и одговорности пренет на руководиоце организационих јединица у оквиру које је извршена трансакција.

Број интерних извештаја које су запослени у банци доставили овлашћеном лицу, а по којима подаци нису достављени Управи је 933, из чега произлази да су овлашћена лица на основу информација добијених кроз 992 интерна извештаја пријавила 59 сумњивих трансакција, што чини приближно 6% укупно достављених интерних извештаја.

9. Обука запослених

У целокупном банкарском систему послове који су у директном контакту са странкама непосредно обавља укупно 14.797 запослених. То је за 295 запослених мање него у претходном периоду, или приближно 2% мање, и указује на тенденцију смањења броја запослених који су у директном контакту са странком у целокупном банкарском систему.

Све банке су израдиле програм годишњег стручног образовања, оспособљавања и усавршавања запослених који обављају послове откривања и спречавања прања новца и финансирања тероризма и прилагодили га различитим позицијама у банци.

Обука запослених у банкама обавља се према годишњем плану и програму. Код највећег броја банака обука се врши најмање једном годишње, периодично, по потреби, приликом пријема нових радника, у зависности од измена закона и интерних прописа. Да се обучавању радника придаје велики значај, говори и усвајање и развој нових, ефикаснијих начина стручног оспособљавања. Обуку најчешће врше овлашћена лица и њихови заменици, обучени руководиоци организационих јединица и запослени одељења за контролу усклађености пословања. Најчешћи начин организовања обуке је електронским путем, презентацијама у тренинг-центрима, интерактивним тренинзима, презентацијама у *powerpoint*-у, објавама на локалној мрежи, путем екстерних семинара, предавања, упознавања с новим трендовима у покушајима прања новца и финансирања тероризма. Запосленима су на интранет страницама банака доступна сва упутства из те области, законска регулатива, а по потреби се

користи и електронска пошта да би се организациони делови обавестили о обавезама у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма.

Запослени у свим банкама су упознати с последицама непримењивања закона, процедура и налазима контроле.

* * *